

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 OSLO

Høringssvar fra UiT Norges arktiske universitet om regions- og minoritetsspråk

Det vises til brev av 13.03.2014 der det inviteres til høringsinnspill på utkast til rapport om regions- og minoritetsspråk.

På vegne av det samiske språkmiljøet på UiT Norges arktiske universitet, oversender Senter for samiske studier dette samlede innspillet. Innspillet består av to hoveddeler; en del som kommenterer enkeltpunkter i hele rapporten og en del som er spesifikke innspill fra Giellatekno og Divvun-gruppa.

I. Innledning

UiT Norges arktiske universitet er en betydelig aktør i arbeidet med samiske språk. Helt fra oppstarten av universitetet har samisk fagavdeling utdannet en mengde kandidater med morsmålskompetanse i samisk, på både grunn-, mellom- og hovedfagsnivå (som det het tidligere), og nå på bachelor- og mastergradsnivå, og selvsagt også doktorgradsnivå. Dette har skjedd både for nord-, lule- og sørsamisk. Av særlig relevans for denne rapporten kan nevnes at ved UiT Norges arktiske universitet drives det forskning i samisk språkvitenskap, samisk utviklingsrelatert forskning og i samisk litteratur. Universitetet er svært sentral i det samiske språkrevitaliseringsarbeidet, i arbeidet med flerspråklighet og språkkontakt. Dette skjer gjennom et nært og produktivt samarbeid med de samiske språksentrene i Norge, og gjennom å tilby utdanning i samisk som fremmedspråk. I løpet av de to siste årene har Institutt for språk og Institutt for kultur og litteratur ved UiT organisert eller vært nær samarbeidspartner i bachelortilbudet i sørsamisk (Sørsamisk III) med Høgskolen i Nord-Trøndelag og bachelor i lulesamisk ved Universitetet i Nordland.

II. Kommentarer til enkeltpunkter i rapporten

Brukere av regions- og minoritetsspråk (s. 4 og 5): Når det gjelder dette punktet vises det til kapittel 2 i rapporten *Samiske tall forteller 6* (Todal 2013). Todal gir en kunnskapsoppsummering over den samiske språksituasjonen i Norge, og ser på kvantitative kilder og publisert kvantitativ forskning på samiske språk. Han konkluderer med at oppgaven med å kartlegge hvor mange samiskspråklige som finns ikke er gjort, og anbefaler bl.a. at endringer når det gjelder hvor mange som forstår, kan snakke, lese og skrive samisk må overvåkes. Det må også sørges for at oppdaterte tall for samisk språk formidles internasjonalt.

Omtalen av *sørsamisk under pkt 4 om videreføring av innsats* (s. 10 og 11): Det gjøres oppmerksom på at UiT Norges arktiske universitet har fått på plass en fast førstestilling i sørsamisk litteratur.

Artikkel 7 og informasjon om hvert språk:

Samiske språk, punktet om *samiske språksentre* (s. 14): Det vises til at UiT har et godt utviklet samarbeid med fem språksentre. UiT anser samarbeidet med språksentrene som et fast tilbud og har prioritert dette innenfor egne rammer, jf. ytterligere kommentar under i innspill fra Giellatekno og Divvun-gruppa om nordsamisk.

Overskriften samiske språk: Østsamisk (s. 18-19), heter det i pkt 134: "I den femte periodiske rapporten sier myndighetene at det er truffet tiltak, i samarbeid med Finland og Russland for å styrke og utvikle identiteten, språket og kulturen i et tverrnasjonalt perspektiv." UiT vært involvert i konkrete praktiske språkrevitaliseringstiltak, blant annet har man utdannet kildin-samiske språkutøvere. Vi viser også til et doktorgradsarbeid om samenes språksituasjon i Russland om mulighetene for revitalisering av Kildin-samisk.

Et annet prosjekt som har et tverrnasjonalt perspektiv er det såkalte flerfaglige Pite prosjektet med fokus på møter, miljø og migrasjon i det pitesamiske området på norsk og svensk side. En av arbeidspakkene i prosjektet er studier av pitesamisk.

Videre på s. 19 om voksen opplæring: Viser til kommentar foran om at også UiT Norges arktiske universitet samarbeider med lokale samiske språksentre om samiskopplæring.

Det gjøres også oppmerksom på forskningsprosjektet DASAGO om språktilegning blant samiske barn som består av å utvikle materiell for forskning og kartlegging av språkutvikling hos nordsamiske barn, studier av utvalgte grammatiske fenomener i nordsamisk barnespråk og formidling av kunnskap om språktilegning hos nordsamiske barn til institusjoner hvor slik kunnskap er nødvendig.

Gjennomføring av forpliktelsene og tiltak: *Artikkel 8 – Utdanning* (s. 33): UiT vil her igjen gjøre oppmerksom på rapporten *Samiske tall forteller 6*, kapitlet om studiepoengproduksjon i samisk i høgere utdanning (Johansen 2013). Her framgår det at UiT står for den største studiepoengproduksjonen i samisk, og har mange ulike kurs å tilby. Videre er det i perioden 2009-2012 en klar økning i produksjonen. Universitetet i Tromsø tilbyr fra høsten 2013 samisk som fremmedspråk i

lærerutdanninga 5-10. Muligheten for å ta samisk på morsmålsnivå i lektorutdanningen har allerede eksistert i flere år. Dette nye studiet er spesielt innrettet på å undervise i samisk 2 og samisk 3 ved skolene utenfor kjerneområdene, med vektlegging i å finne fleksible løsninger, kunnskap og ferdigheter i ny teknologi.

Som en kommentar til at ekspertkomiteen ber om informasjon om opplæring i samisk i Tromsø, kan nevnes ordningen med universitetsskoler i Tromsø nevnes. Det innebærer at lærerstudenter får praksis og veiledning ved disse skolene. En av skolene er Sommerlyst ungdomsskole, der de fleste av de elevene som har samisk som førstespråk på ungdomstrinnet, er elever. Dette viser noe av den konkrete samfunnsrelevansen universitetets studier i samisk språk og litteratur har.

III. Innspill fra Giellatekno og Divvun-gruppa

Giellatekno og Divvun-gruppa har noen innspill til den sjettede periodiske rapporten fra Norge til Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk.

Kommentarene er ordnet tematisk etter språk, med referanse til relevante deler av rapporten under hvert punkt.

Alle samiske språk (kommentarer til s 14ff.)

- Divvun-gruppa, som fra 2011 hører inn under UiT, har laga korrekturverktøy (på s. 14 i rapporten nevnes dette, men det knyttes opp til Giellatekno)
- Divvun-gruppa driv Termwikien (<http://gtsvn.uit.no/termwiki/>) – en felles wiki for terminologisk arbeid på alle samiske språk
- KMD har finansiert arbeid med nordsamisk-norsk parallellkorpus og med sørsamisk korpus. Som resultat av dette er Giellatekno sine nordsamiske ordbøker fordoblet den siste toårsperioden, og ordbøkene er integrert med elektroniske tekstsamlinger. Parallellkorpuserbeidet vil bli utvidet til å omfatte også sør- og lulesamisk, om enn i et langt mindre omfang.

Sørsamisk (kommentar til punkt 4, s. 10-11, og s 15)

Til s. 11 i rapporten: Universitetet i Tromsø har ikke samarbeidet med Høgskolen i Nord-Trøndelag om å tilby begynneropplæring i sørsamisk.

Derimot har Giellatekno ved UiT samarbeidet med Aajege – samisk språk- og kompetansesenter på Røros om å lage materiell for både begynneropplæring og videregående opplæring (semesteremne) i sørsamisk:

- Giellatekno har laget språklæringsprogrammet Oahpa på internett (<http://oahpa.no/aarjel>) og har også assistert Aajege med å lage læringsstier hvor programmene er integrert (<http://kuvjsje.oahpa.no>). Disse er laget med utgangspunkt i UiTs læringsstier for nordsamisk.
- Giellatekno har også samarbeidet med Aajege om å lage Nedtedigibaakoeh, ei elektronisk ordbok på internett (<http://baakoeh.oahpa.no>) og har integrert tekster fra regjeringen.no med ordboka.
- Divvun-gruppa har samarbeidet med Aajege om å lage språklærings-appen Gielese (<http://gielese.no>)
- Divvun-gruppa har også publisert sørsamiske ordbøker og termsamlinger på <http://baakoe.org>

Lulesamisk (kommentar til punkt 4, s. 10-11, og s 15)

– Divvun-gruppa har i samarbeid med Sametinget publisert Kintels ordbok på internett og samarbeider med Sametinget om å omstrukturere ordboka med tanke på lettere gjenbruk i ulike sammenhenger

Nordsamisk (kommentar til s. 14)

- Giellatekno har integrert tekster fra korpuset (med 22 millioner ord) med Neahttadigisánit (<http://sánit.oahpa.no>), den elektroniske ordboka, slik at brukerne kan søke opp ordet i autentiske tekster
- Divvun-gruppa har begynt på et prosjekt med en nordsamisk grammatikkontroll og utvikler i samarbeid med Sametinget og Acapela et nordsamisk test-til-tale-system
- Fem av de nordsamiske språksentrene samarbeider med UiT om å gi samiskkurs til voksne, med mulighet for å ta eksamen ved UiT. Samarbeidet omfatter også bruk av interaktive program i undervisninga. Språksenteret i Lavangen har vært med i dette samarbeidet fra 2012 (kommentar til 175 på s 21)
- UiT tilbyr nordsamisk i lærerutdanninga 5.-10.trinn og i lektorutdanninga trinn 8-13.

Skoltesamisk (kommentar til pkt 66 s. 16)

Giellatekno samarbeider med Østsamisk museum om utarbeiding av elektroniske læremiddel for skoltesamisk innafor Oahpa-paraplyen. Dette arbeidet, sammen med Divvuns infrastruktur for stavekontrollprogram, danner også grunnlag for å utarbeide framtidige retteprogram for skoltesamisk.

Giellatekno har i samarbeid med Østsamisk museum utgitt ei e-ordbok for skoltesamisk, (<http://saan.oahpa.no>).

Kvensk (kommentar til pkt 13, s. 13f)

Giellatekno og IS ved UiT utarbeider i samarbeid med Kvensk institutt i tillegg til e-ordbok og analyseprogram også interaktive læringsprogram for kvensk under Oahpa-paraplyen, basert bl.a. på analyseprogrammet og den elektroniske ordboka (<http://sanat.oahpa.no>).

IV. Oppsummering

De samiske språkene er tjent med at så mange som mulig engasjerer seg i arbeidet med å styrke samiske språk. Hver enkelt aktør spiller en viktig rolle på sitt felt og de utfyller hverandre. Arbeidet ved UiT Norges arktiske universitet illustrerer at institusjoner som ikke uten videre defineres som *samiske institusjoner*, spiller en viktig rolle ved å ta ansvar for samiske språk, litteratur, kultur og samfunnsliv, og det bør gjenspeiles i en sentral rapport som denne.

Vennlig hilsen

Else Grete Broderstad

Fágalaš jodiheaddji/

faglig leder

–

else.g.broderstad@uit.no

77 64 69 08

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur

Kopi:

Universitetsdirektøren

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning